

## HLAVNÉ FAKTORY ROZVOJA

---

V oblasti prírodných zdrojov je najvýznamnejším faktorom **poloha na okraji Národného parku Slovenský Z** pohľadu cestovného ruchu je to veľmi dobrá pozícia na pobytovej turistiku. Vzhľadom na **dobré podmienky rôzne formy turistiky a poľovníctvo** sa dá uvažovať aj o zapojení týchto daností do cestovného ruchu, čo by prinieslo aj viacdňové pobyty turistov v obci.

**Zachovalé technické pamiatky a objekty** spolu so **zachovalou tradíciou remeselnej výroby** tvoria **dobrý potenciál v oblasti remeselnej výroby**. Remeselná výroba orientovaná na tradičné výrobky prezentovaná v pôvodných objektoch môže priaznivo ovplyvniť záujem o obec aj z pohľadu cestovného ruchu a zabezpečiť ďalšie viacdňové pobyty v obci. Remeselná výroba technologicky a inovatívne orientovaná má vhodné podmienky pre svoj rozvoj z dôvodu blízkosti veľkých podnikov a budovaných priemyselných parkov v Kechneči, Pereši a Moldave nad Bodvou. Veľmi významným je **bohatá história obce a existencia kultúrnych pamiatok** ako Turniansky hrad, Župný dom a opevený rímskokatolícky kostol. Obec má potenciál pre rozvoj cestovného ruchu a remeselnej výroby.

Rozvoj cestovného ruchu vytvorí požiadavky na oblasť všeobecných služieb, ktoré v obci úplne chýbajú ale aj na budovanie ubytovacích a stravovacích kapacít. Vzhľadom na množstvo nevyužitých domov v obci a **veľmi dobrých ukazovateľov v oblasti bývania**, týmto požiadavkám nebude problém vyhovieť. Takéto riešenie prinesie vytvorenie pracovných príležitostí v obci ktoré momentálne chýbajú.

### • ZÁVER

Najvýznamnejším faktorom rozvoja obce Turňa nad Bodvou je jeho prírodné prostredie, tradícia v oblasti poľnohospodárstva a remeselnej výroby a dobrá geografická poloha. Tieto faktory podporuje aj veľmi bohatá história obce.



- **Všeobecná pasivita obyvateľstva**

Najväčším problémom je všeobecná pasivita obyvateľstva a **nízky záujem o veci verejné**. Tým sa nepriamo sťažuje aj úloha samosprávy, lebo občania nepredkladajú svoje požiadavky a prípadne návrhy na riešenie konkrétnych situácií v obci, nezapájajú sa aktívne do spoločenského života a do riadenia obce aj napriek tomu, že zákon o obecnom zriadení (369/1990 Z.z.) im na to poskytuje účinné nástroje. Obyvatelia sa stavajú do pozície pasívneho príjemcu rozhodnutí obecného zastupiteľstva a od vedenia obce pasívne očakávajú zlepšenie kvality života bez toho aby jednoznačne zadefinovali problémy ktoré sa majú riešiť (snáď s výnimkou klasických susedských sporov). Vo veľkej časti populácie prevláda dodnes postoj k miestnej samospráve ktorý sa zdedil z čias Miestnych národných výborov ako autoritatívnych výkonných orgánov štátnej a politickej moci. Prevláda všeobecná neznalosť princípov samosprávy a úlohy občana v nej. Samospráva sa preto zaoberá operatívnymi úlohami a nie je „nútená“ zaoberať sa systémovými aktivitami, ktoré sa prejavujú až v dlhodobom horizonte. Občanov nezaujíma akú perspektívu má obec z dlhodobého hľadiska ale domáhajú sa riešenia problému ktorý sa momentálne vyskytol. Neuvedomujú si, že takto viažu kapacity samosprávy na operatívne úlohy čiže na riešenie dôsledkov určitých stavov a preto samospráva nemá kapacity na odstránenie zdroja, ktorý tento problém spôsobuje a v prípade neodstránenia aj bude v budúcnosti spôsobovať. Takto sa však zanedbávajú systémové kroky ktoré sú nevyhnutné pre úspešný rozvoj v budúcnosti. Keďže komunikácia medzi samosprávou a občanmi je minimálna, **občania a samospráva si vzájomne vytvárajú podmienky na zotrvanie v pasívnom prístupe k rozvoju obce a tým aj regiónu.**

- **Nízka absorbčná schopnosť a nedostatočne rozvinutá miestna infraštruktúra**

Dôsledkom popísanej situácie je že sa nevytvára **širšie zázemie regionálneho rozvoja na úrovni obce** ktoré by bolo založené na vzájomnej komunikácii a spolupráci samosprávy občanov a relevantných partnerov z podnikateľskej sféry a tretieho sektora. Prejavuje sa aj **slabá podpora práce existujúcich inštitúcií regionálneho rozvoja** na mikroregionálnej a regionálnej úrovni ,kde jediným merítkom hodnotenia ich činnosti zo strany samospráv je množstvo finančných prostriedkov získaných týmito inštitúciami pre konkrétnu samosprávu pokiaľ možno za čím menšieho príspevia samosprávy. Žiaľ toto kritérium hodnotenia patrí medzi najzávažnejšie aj na vyšších úrovniach. Aj takto získané prostriedky sú však použité prevažne na také aktivity, ktoré majú rýchlo viditeľný efekt pretože občania svojim pasívnym prístupom k rozvoju vyžadujú práve takéto riešenia. Mnohé takto realizované aktivity neúnosne finančne zaťažujú obec a pritom ich opodstatnenosť z koncepčného z dlhodobého hľadiska je veľakrát diskutabilná. Pri všeobecnom finančnom poddimenzovaní obce aj tento faktor prispieva k zlej finančnej situácii obce a následne k zníženiu **absorbčnej schopnosti**. Obec tlakom obyvateľov na „rýchle výsledky“ nemože uplatňovať v plnej miere finančné riadenie. Programový princíp finančného riadenia predpokladá opačný postup, keď sa v prvom rade vyčíslia

finančné potreby na zabezpečenie chodu a rozvoja obce a následne sa podľa toho tvorí príjmová časť rozpočtu.

- **Nedostatočná všeobecná znalosť a využívanie vnútorného potenciálu a možností obce**

V obci je zachovalá tradícia poľnohospodárstva a remeselnej výroby, ktorá je dobrým základom na rozvoj nielen tradičných remeselných činností ale aj aktivít v oblasti agroturistiky a vidieckej turistiky. Obec má tiež veľmi bohatú históriu, ktorá je dobrým základom pre cestovný ruch. Problémom je **nedostatočná znalosť vnútorných zdrojov (potenciálu) obce** čo priamo vedie k nevyužívaniu a **k zániku týchto zdrojov**. Obec sa takto pripravuje o možnosť posilniť svoje hospodárstvo predovšetkým v oblasti drobných remeselných výrob a cestovného ruchu z existujúcich zdrojov. Situácia v obci Turňa nad Bodvou je v porovnaní s obcami v povodí Bodvy v tejto oblasti podstatne lepšia. Existujú tu združenia a aktivity na využívanie miestneho potenciálu, avšak zatiaľ tieto aktivity nevyužívajú naplno dostupné miestne zdroje.

- **Nízka výkonnosť hospodárstva a nedostatok pracovných príležitostí v obci**

Nízka absorpčná schopnosť, nerozvinutá miestna infraštruktúra a nekonceptnosť v oblasti rozvoja spolu s nedostatočným využívaním miestneho potenciálu prispievajú ku konzervácii **nízkej výkonnosti hospodárstva regiónu**.

## • ZÁVER

Zdrojom problémov je **všeobecná pasivita obyvateľstva** ktorá následne vplýva aj na pasivitu samosprávy v oblasti rozvojových aktivít. Vo všeobecnosti sa nevenuje pozornosť **existujúcemu miestnemu potenciálu** ako významnému zdroju rozvoja. Prejavuje sa to absenciou strategického a finančného plánovania na úrovni miestnej samosprávy a nedostatočnou znalosťou vnútorného potenciálu obce. Dôsledkom sú chýbajúce koncepcie rozvoja a tiež zlá finančná situácia samosprávy. (Na finančnú situáciu navyše nepriaznivo pôsobí aj nekorektná politika štátu v oblasti decentralizácie, keď sa na obce presúvajú kompetencie bez náležitého finančného zázemia).

Uvedené faktory vedú k znižovaniu atraktivity obce čoho priamym dôsledkom je z dlhodobého hľadiska najnebezpečnejší fenomén – **Odchod aktívnych ľudí z obce a postupná strata jeho identity**. Tento fenomén je preto mimoriadne nebezpečný, lebo spätne vplýva na pasivitu obyvateľstva, čím sa generuje cyklus podporujúci úpadok obce a regiónu.

Bez prerušenia tohto cyklu je prakticky nemožný rozvoj, lebo obec sa jeho pôsobením zbavuje nielen príležitostí vo forme vnútorného potenciálu a absorpčnej schopnosti ale aj ľudí, ktorí by tento rozvoj boli schopní realizovať. Pre obec Turňa nad Bodvou je táto situácia sťažená ešte **nevyhovujúcou vzdelanostnou štruktúrou obyvateľstva**, čo je vážna hrozba do budúcnosti.

# SWOT ANALÝZA

---

## I. Hospodárstvo

Silné stránky:

VHS:

- zamestnáva značný počet ľudí
- vyšší priemerný zárobok
- sponzoruje futbal a spol. organizácie
- zamestnáva vysokoškolákov
- má sídlo v Turni
- vyrába na báze miestnych surovín

PD NOVÁ BODVA:

- vyšší priemerný zárobok
- má rozvojový trend
- veľké investície
- využíva najmodernejšie technológie na svetovej úrovni
- genofond – červenostrakatý dobytok
- plemenný chov- ovce

Služby – na riemernej úrovni

Slabé stránky:

- Chýbajú bytovacie kapacity
- Stavebniny
- Málo rozvinuté služby smerované na CR, napriek vhodným prírodným podmienkam
- Málo pracovných príležitostí
- Obec nemá pripravené priestory na priemyselnú zónu (park)

Príležitosti:

- Prázdne budovy vhodné na podnikanie
- Vhodné priestory na podnikateľské účely
- Otvorenie hraničného priechodu MR- SR

## II. Podnikateľské prostredie

Vízia: Motivačné podnikateľské prostredie podcenuje zapojenie na všetkých vrstiev do hospodárskeho života včítane minorít.

Silné stránky:

- Existencia firiem na vysokej úrovni
- Firmy: - s nadobecným vplyvom – Fe- Market

S nadregionálnym vplyvom: -

-

s medzinárodným vplyvom: - VHS

Meander

Slabé stránky:

- Komunikácie medzi podnikateľmi samými, medzi podnikateľmi a samosprávou je na slabšej úrovni
- High – Tech sa neuplatňujú
- Nie je dostatok pracovných príležitostí pre vysoko kvalifikovaných ľudí
- Málo zdatných remeselníkov
- Nie je podnikateľ na vyššej úrovni v stavebníctve

## III. Rozvoj ľudských zdrojov

Obec má vytvorený fungujúci systém, pre zabezpečenie všestranného rozvoja ľudských zdrojov

Návrhy:

- vytvoriť podmienky na dokončenie ZŠ
- vytvoriť tzv. jednotnú školu so 6. triedami na úrovni 10-12 ročníka
- celoživotné vzdelávanie – vypracovať systém
- Osveta: -dokončenie štúdia TKR
- - definovať komunikačný systém smerom k obyvateľovi
- rozšíriť krúžkovú činnosť
- ľudová škola umenia- hudba, kresba
- vyhľadávanie a pomoc rozvoju talentovaných žiakov – vytvoriť podmienky na rozvoj a uplatnenie sa

## **IV. Regionálny trh práce**

Silné stránky:

- nie je jazyková bariera (Maďarsko, blízkosť hraníc)
- jednotný priestor Národného parku Slovenský kras – Agtelek
- čistý vzduch, pitná voda

Slabé stránky: nie sú vytvorené partnerstvá regionálneho významu

Príležitosti: Otvorenie hraníc s MR (program CBC)

## **V. Výskum - vývoj**

Príležitosti: - Využitie vnútorné zdroje

- využiť výsledky vedy aj v poľnohospodárstve, lesníctve, vodárenstve atď.

## **VI. Školstvo**

Silné stránky:

- dostatok žiakov v ZŠ na ďalšiu existenciu
- nová budova s 12 triedami
- telocvičňa vo výstavbe
- efektívne využívanie tried

Slabé stránky:

- malá kapacita MŠ ( ideálne by bolo 120 miest)
- školské budovy sú z roku 1962, žiada sa zateplenie a rekonštrukcia
- neupravený dvor

Príležitosti:

- postupné zatváranie malých škôl a tým nárast žiakov v Turni
- veľký dvor a okolie – na zriadenie arboreta – využitie vo vyuč. Procese

Ohrozenia:



- zdevastované okolie školy
- veľka hustota obývania v okolí školy
- nízka sociálna úroveň bývajucich v blízkom okolí

## VII. Zdravotníctvo

Silné stránky:

- spádova oblasť s cca 9000 obyvateľmi
- vhodná budova na rozšírenie služieb
- nie sú jazykové bariery pre stránky z MR ( zvýšenie počtu klientov cca 2000)

Slabé stránky:

- nie sú kompletne služby
- nie je dostatočné technické vybavenie na odborné vyšetrovanie
- technická úroveň budovy (zateplenie, kúrenie, strecha)
- okolie budovy
- parkovacie plochy
- nie sú zabezpečené prepravné služby (sanitka)

Príležitosti:

- otvorenie hraníc – príliv klientov
- využitie štrukturálnych fondov na rekonštrukciu, rozvoj

Ohrozenia:

- odčerpanie klientov ( Moldava n/B)

## VIII. Sociálna pomoc

Silné stránky:

- skúsenosti s opatrovateľskou službou
- vhodné budovy na vytváranie DD, DSS- rekonštrukcia
- je veľký záujem /potreba/ DD

Príležitosti:

- dostatok pracovných síl odborných ( ošetrovateľ, zdravotná sestra, kuchár)
- záujem o služby ( dom dôchodcov)

## **STANOVENIE GLOBÁLNEHO CIEĽA A PRIORITNÝCH OBLASTÍ**

---

Prvoradou úlohou v procese rozvoja obce je aktivizovať obyvateľstvo čím sa vytvoria predpoklady na zdola vychádzajúce podnety ktoré sú nevyhnutné na vytvorenie zázemia pre ďalší rozvoj. Je nutné zamerať sa na zlepšenie kvality životného prostredia a rozvoj ekonomiky obce, ktorá vytvára materiálne predpoklady pre rozvojové aktivity a pre zabezpečenie rastu kvality života obyvateľov obce. V zmysle tejto filozofie sa určil nasledovný globálny cieľ:

**Posilniť miestne hospodárstvo  
,zvýšiť atraktivitu obce a zlepšiť  
kvalitu života obyvateľov**

## **STRATÉGIA**

---

Obec Turňa nad Bodvou je súčasťou mikroregiónu povodia Bodvy a preto sa pri určovaní stratégie brala do úvahy aj stratégia rozvoja mikroregiónu. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónu povodia Bodvy na dosiahnutie svojho strategického cieľa berie do úvahy dve možné stratégie .

### **STRATÉGIA ROZVOJOVÝCH PÓLOV**

Stratégia rozvojových pólov je zameraná na intenzívnu podporu oblastí , kde už existujú určité východiskové predpoklady pre rozvoj vo forme infraštruktúry a hospodárstva. **Nerieši komplexne rozvoj ale zameriava sa na hospodárstvo a s ňou súvisiacu infraštruktúru a zamestnateľnosť**, pričom predpokladá, že kultúra, sociálna oblasť a občianska vybavenosť sa rozvinie sekundárne pod vplyvom rozvojových impulzov generovaných v hospodárstve. Táto stratégia je vhodná pre lokality s existujúcou infraštruktúrou a hospodárstvom kde je potrebné hospodárstvo posilniť respektívne reštrukturalizovať. Jedná sa predovšetkým o lokality väčších miest a priemyselných oblastí.

## STRATÉGIA ROZVOJA ZALOŽENÁ NA VNÚTORNÝCH ZDROJOCH

Pod stratégiou rozvoja založenej na vnútorných zdrojoch rozumieme proces, pri ktorom sa na základe účinného prerozdelenia a využitia existujúcich dostupných zdrojov posilňuje a rozvíja hospodárska, sociálna a kultúrna základňa, vznikajú nové pracovné príležitosti, zlepšujú sa sociálne podmienky, rastú príjmy a na základe toho sa zlepšuje kvalita života obyvateľstva.

Táto stratégia umožňuje realizovať **komplexný rozvoj oblasti**. Komplexný rozvoj oblasti je podľa uvedenej stratégie podmienený rozvojom ľudských zdrojov, pri citlivom využívaní prírodných zdrojov s uplatnením kultúrneho a historického dedičstva našich predkov. Dôsledkom rozvoja týchto prvotných zdrojov podporeného rozvojom infraštruktúry sa rozvíja aj hospodárstvo ako druhotný zdroj. Následne rozvoj hospodárstva spätne podporuje rozvoj infraštruktúry a prvotných zdrojov. Celý proces prebieha v neustálej interakcii s okolím. Podmienkou trvalo udržateľného rozvoja na báze vnútorných zdrojov je udržiavanie všetkých zdrojov v rovnováhe tak, aby objem hospodárstva bol čo najvyšší a zároveň aby ani jeden zdroj nebol ohrozený nadmerným opotrebovaním alebo nedostatočným rozvojom. Rozvoj zdrojov sa zabezpečuje jednak z prostriedkov vyprodukovaných miestnou ekonomikou ale aj z prostriedkov z vonkajších (z hľadiska obce) zdrojov.

## POUŽITÁ STRATÉGIA ROZVOJA MIKROREGIÓNU

Mikroregión povodia Bodvy má výrazne vidiecky charakter čo potvrdzuje aj stupeň urbanizácie- 29%, ktorý dosahuje zhruba polovicu stupňa urbanizácie Slovenska avšak Moldava nad Bodvou má charakter lokálneho rozvojového pólu. Vzhľadom na výrazný rozdiel v disparitách a potenciáli rozvoja mesta Moldava nad Bodvou a čiastočne aj mesta Medzev oproti zvyšnej časti regiónu sa nedá na celý región uplatniť v plnej miere jedna stratégia rozvoja. **Na celý mikroregión je aplikovaná stratégia rozvoja založená vnútorných zdrojoch** ktorá sa zameriava na to , aby sa vyriešili regionálne problémy prostredníctvom využitia potenciálu existujúceho v regióne a rešpektovania jeho špecifik. **V prípade Moldavy nad Bodvou a čiastočne aj mesta Medzev sa však musí brať do úvahy aj stratégia rozvojových pólov.**

## VÝBER STRATÉGIE PRE OBEC TURŇA NAD BODVOU

---

Z analýzy vyplýva že obec Turňa nad Bodvou má k dispozícii vhodný potenciál na svoj rozvoj avšak miestna ekonomika ako dôležitý činiteľ rozvoja je na pomerne nízkej úrovni. Keďže vzdelanostná štruktúra obce nie je z hľadiska potenciálnych väčších investorov výhodná aj napriek svojej strategickej polohe v krátkej budúcnosti sa zatiaľ nepredpokladá príchod väčšieho investora do obce. Preto je momentálne najschodnejšou cestou na zabezpečenie splnenia globálneho cieľa programu **Stratégia rozvoja založená na vnútorných zdrojoch**. **Realizácia rozvoja v zmysle tejto stratégie dokáže pripraviť vhodné podmienky do budúca aj pre usídlenie strategického investora v obci.**

## **PROGRAMOVÝ PRÍSTUP**

---

Pri určení programového prístupu sa brala do úvahy zvolená stratégia a výsledky SWOT analýzy obce. Pri navrhovaní stratégie sa použil programový prístup pri ktorom sa rieši **odstránenie kľúčových disparít** (slabých stránok) **za podpory faktorov rozvoja a využívania predovšetkým miestneho potenciálu.**

Tento prístup určil aj štruktúru priorít a opatrení. Z dôvodu zosúladenia dokumentu s Národným rozvojovým plánom a Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja sme riešené okruhy zaradili do oblastí rozvoja podľa jednotlivých operačných programov Národného rozvojového plánu. Vzhľadom na skutočnosť že Národný rozvojový plán bol koncipovaný v zmysle stratégie rozvojových pól, nie je možné vo všetkých prípadoch naše priority jednoznačne priradiť k príslušnému operačnému programu. Pri zaraďovaní takýchto priorít do oblastí sme sa pridržovali ich príslušnosti k riešenej disparite.

## **PRIORITNÉ OBLASTI**

---

Na základe SWOT analýzy mikroregiónu a v zmysle uvedeného programového prístupu sa určili 4 prioritné oblasti a k nim prislúchajúce špecifické ciele ktoré sú zamerané na riešenie najzávažnejších disparít v zmysle určeného programového prístupu.

### **PRIORITNÁ OBLASŤ A**

---

#### **PODPORA SPOLOČENSKÝCH AKTIVÍT A VZDELÁVANIA**

Aktivizácia obyvateľstva a rozvoj vnútorného potenciálu obce

### **PRIORITNÁ OBLASŤ B**

---

#### **OBČIANSKÁ VYBAVENOSŤ A INFRAŠTRUKTÚRA**

Dobudovanie základnej infraštruktúry a rozvoj občianskej vybavenosti

### **PRIORITNÁ OBLASŤ C**

---

#### **MIESTNA EKONOMIKA**

Podpora trvalo udržateľného ekonomického využitia vnútorného potenciálu obce a tvorby nových pracovných príležitostí

### **PRIORITNÁ OBLASŤ D**

---

#### **VNÚTORNÝ POTENCIÁL**

Zlepšenie kvality životného prostredia a jeho celková revitalizácia

<b>Riešená disparita</b>	<b>Špecifický cieľ</b>	<b>Prioritná oblasť PHSR</b>	<b>Súlady s NDP</b>
Všeobecná pasivita obyvateľstva a nedostatočná všeobecná znalosť vnútorného potenciálu obce	Aktivizácia obyvateľstva a rozvoj vnútorného potenciálu obce	<b>PODPORA SPOLOČENSKÝCH AKTIVÍT</b>	SOP Ľudské zdroje
Nedostatočne rozvinutá miestna infraštruktúra a nepostačujúca úroveň bývania	Dobudovanie základnej infraštruktúry a rozvoj občianskej vybavenosti	<b>OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A INFRAŠTRUKTÚRA</b>	OP Základná infraštruktúra
Nedostatočné využívanie vnútorného potenciálu obce a nedostatok pracovných príležitostí v obci	Podpora trvalo udržateľného ekonomického využitia vnútorného potenciálu obce a tvorby nových pracovných príležitostí	<b>MIESTNA EKONOMIKA</b>	SOP Priemysel a služby
Zlá kvalita životného prostredia	Zlepšenie kvality životného prostredia a jeho celková revitalizácia	<b>VNÚTORNÝ POTENCIÁL</b>	SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

## **URČENIE PRIORÍT**

---

### **PRIORITNÁ OBLASŤ A**

---

#### **PODPORA SPOLOČENSKÝCH AKTIVÍT A VZDELÁVANIA**

Priorita A.1- aktivizácia obyvateľstva

Priorita A.2- Zvýšenie kvalifikačného potenciálu a zamestnanosti

### **PRIORITNÁ OBLASŤ B**

---

#### **OBČIANSKÁ VYBAVENOSŤ A INFRAŠTRUKTÚRA**

Priorita B.1- Rozvoj technickej infraštruktúry

Priorita B.2- Rozvoj občianskej vybavenosti a zvyšovania kvality bývania

Priorita B.3- Posilnenie inštitucionálneho zázemia regionálneho rozvoja

### **PRIORITNÁ OBLASŤ C**

---

#### **MIESTNA EKONOMIKA**

Priorita C.1- Zvýšenie výkonnosti miestnej ekonomiky

Priorita C.2- Zvyšovanie turistickej atraktivity regiónu

### **PRIORITNÁ OBLASŤ D**

---

#### **VNÚTORNÝ POTENCIÁL**

Priorita D.1- Ochrana a skvalitňovanie životného prostredia

Priorita D.2- Trvalo udržateľný ekonomické využívanie potenciálu regiónu

Priorita D.3- záchrana a rozvoj kultúrneho a historického dedičstva